

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการจัดการศึกษานั้น สถานศึกษาทุกแห่งต้องถือว่ากลุ่มบุคคลที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษา คือ นักเรียน เพราะนักเรียนทำให้เกิดการจัดตั้งสถานศึกษา ทำให้เกิดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้เกิดการดำเนินการด้านต่าง ๆ และที่สำคัญที่สุด นักเรียน คือผลผลิตของสถานศึกษาที่บ่งถึงคุณภาพของสถานศึกษานั้น ๆ

เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพนักศึกษาของกรมการฝึกหัดครูและวิทยาลัยครู คือ มุ่งสร้างเสริมพัฒนาให้นักศึกษาเป็นคนที่สมบูรณ์ โดยมุ่งให้มีคุณลักษณะที่สำคัญ 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ พัฒนาความเป็นคน (Manhood) และพัฒนากำลังคน (Manpower)

การพัฒนาคุณภาพนักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่สำคัญ 2 ประการดังกล่าวย่อมเป็นภารกิจร่วมของทุกคนทุกฝ่ายในวิทยาลัย ซึ่งต้องทำไปพร้อม ๆ กัน และสอดคล้องประสานกัน จะถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือคนใดคนหนึ่งไม่ได้ (ไกรสร ศรีไตรรัตน์, 2534)

วิทยาลัยครู เป็นสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ การเป็นสถาบันอุดมศึกษาทำให้มีเป้าหมายหลักหรือเป้าหมายสากล คือ เป็นหลักการให้การศึกษาที่เน้น "ความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์กับความต้องการและสภาพความเป็นจริงของสังคม...คือเน้นความสัมพันธ์ระหว่างการแสวงหาความเป็นเลิศทางวิชาการ และความสามารถใน

การใช้วิชาการเพื่อสนองความต้องการของสังคมด้วย... " (วิจิตร ศรีส้าน, 2517)

งานกิจการนักศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของระบบอุดมศึกษาที่สถาบันจัดขึ้นเพื่อ บริการและจัดสวัสดิการช่วยเหลือให้นักศึกษามีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียน และเพื่อช่วยพัฒนานักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ เพียบพร้อมทั้งด้านวิชาการและ วิชาชีพชั้นสูงมีความสามารถทางสติปัญญา มีทักษะทางสังคม มีอารมณ์มั่นคง มี สุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ งานกิจการศึกษายังเป็นงานที่ช่วยเสริมเติมเต็มให้นักศึกษามีความ สมบูรณ์นอกเหนือไปจากที่ได้รับตามหลักสูตรการเรียนการสอนที่สถาบันอุดมศึกษา จัดขึ้น (สมเดช มุงเมือง, 2534)

งานกิจการนักศึกษา (Student affairs) ถือว่าเป็นทั้งศาสตร์และ ศิลป์ในการใช้สิ่งแวดล้อม ใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรและการให้บริการสวัสดิการ ทั้งหลายที่จัดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาตามหลักวิชาการอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยใ้ นักศึกษามีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนและเพื่อเสริมสร้างพัฒนานักศึกษา เป็นคนที่สมบูรณ์

ก่อนปี พ.ศ.2518 ลักษณะการดำเนินงานกิจการนักศึกษาในวิทยาลัยครู เป็นไปในลักษณะเดียวกับงานกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ระเบียบ ปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษา ก็ใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติของกระทรวงศึกษา- ธิการเช่นเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าในวิทยาลัยครูมีงานกิจกรรมนักศึกษาแต่ยังไม่ มีงานกิจการนักศึกษาตามแบบของสถาบันอุดมศึกษา (กรมการฝึกหัดครู, 2535)

นับตั้งแต่วิทยาลัยครู ได้บริหารงานตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา กรมการฝึกหัดครูและวิทยาลัยครูได้ปรับปรุงพัฒนารูปแบบโครงสร้างและเนื้อหาสาระของงานกิจการนักศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพของวิทยาลัย ครูซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนมัธยมมากยิ่งขึ้น จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนางาน กิจกรรมนักศึกษาไปสู่งานกิจการนักศึกษาซึ่งมีขอบข่ายงานกว้างและเป็นสากลขึ้น

ได้มีการใช้รูปแบบและโครงสร้างงานกิจการนักศึกษา ที่แต่ละวิทยาลัยปรับปรุงพัฒนามากขึ้น และมีการจัดประชุมสัมมนาผู้บริหาร ตลอดจนอาจารย์ฝ่ายกิจการนักศึกษาเพื่อหาแนวทางพัฒนางานกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยครูร่วมกันหลายครั้ง จนสามารถปรับรูปแบบ และโครงสร้างงานกิจการนักศึกษาของแต่ละวิทยาลัยได้ใกล้เคียงเป็นรูปแบบเดียวกันมากขึ้น แต่ก็ยังขาดระบบระเบียบ แนวปฏิบัติ และยังขาดแผนงานกิจการนักศึกษาที่ชัดเจน ทั้งในระดับวิทยาลัยและระดับกรมการฝึกหัดครู

จนกระทั่งได้มีการใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง "การแบ่งส่วนราชการในวิทยาลัยครู" ลงวันที่ 12 มีนาคม 2530 กำหนดให้มี "สำนักกิจการนักศึกษา" เป็นหนึ่งในหลายส่วนราชการของวิทยาลัยครู โดยมีหัวหน้าสำนักกิจการนักศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ แบ่งการบริหารงานออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายเลขานุการ ฝ่ายพัฒนาบุคลากรและกิจกรรมนักศึกษา ฝ่ายแนะแนวสนเทศและบริการอาชีพ

การแบ่งส่วนงานออกเป็นเพียง 3 ฝ่าย ในสำนักงานกิจการศึกษานั้น ไม่ครอบคลุมงานในขอบข่ายและประเภทของงานกิจการนักศึกษา เช่นงานหอพักนักศึกษา งานอนามัย งานนักศึกษาวิชาทหาร งานบริการและสวัสดิการนักศึกษา เป็นต้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องจัดให้งานเหล่านี้เข้าไปอยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายต่าง ๆ ที่มีอยู่ ทั้ง ๆ ที่เป็นงานใหญ่และมีความสำคัญต่อนักศึกษามาก

การดำเนินงานของฝ่ายกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยครู ในขณะนี้ยังไม่สามารถที่จะทำให้สำเร็จได้ผลเป็นที่น่าพอใจนักอันเนื่องมาจากขาดความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย ซึ่งทุกฝ่ายก็ให้ความสำคัญต่องานกิจการศึกษาน้อยมาก อาจารย์ก็มุ่งเน้นแต่ด้านวิชาการ มุ่งแต่จะสอนหนังสือ เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติของนักศึกษาก็โยนความรับผิดชอบให้ฝ่ายกิจการนักศึกษา แต่เดิมมีปัญหา ด้านงบประมาณ ด้านโครงสร้างการบริหารงาน แต่ปัจจุบันปัญหางบประมาณก็พอ

จะแก้ไขได้ แต่ปัญหาการขาดบุคลากรที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะมาช่วยกันพัฒนางานด้านนี้ ส่วนด้านโครงสร้างการบริหารงานในปัจจุบันก็มีความชัดเจนขึ้น ทั้งนี้เพราะมีสำนักกิจการนักศึกษารับผิดชอบงานเป็นกิจจะลักษณะเพียงแต่ว่าขาดการประสานงานที่ดี งานกิจการนักศึกษาในปัจจุบันจึงมีลักษณะเป็นเพียงควบคุมนักศึกษาให้อยู่กันอย่างสงบเรียบร้อย ไม่ให้เกิดเรื่องเดือดร้อนเท่านั้น งานบริการและสวัสดิการรวมทั้งการพัฒนานักศึกษาถูกละเลยหรือไม่ก็ทำกันพอผ่าน ๆ ไปเท่านั้น (สมเดช มุงเมือง, 2534)

เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานกิจการนักศึกษา ของวิทยาลัยครูต่าง ๆ ในปีการศึกษา 2534 ซึ่งเป็นปีสิ้นสุดแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 6 จะเห็นว่าโดยภาพรวมแล้ว วิทยาลัยครูต่าง ๆ ไม่สามารถตอบสนองนโยบายเกี่ยวกับงานกิจการนักศึกษา ตามแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 6 ของกรมการฝึกหัดครูได้อย่างสมบูรณ์ ส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินงานในส่วนของงานประจำมากกว่างานปรับปรุงพัฒนา ทั้งนี้เพราะขาดปัจจัยสำคัญสำหรับการพัฒนางานกิจการนักศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้ ปัจจัยสำคัญดังกล่าว ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านบุคลากร (2) ปัจจัยด้านงบประมาณ (3) ปัจจัยด้านสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ (4) ปัจจัยด้านระบบบริหารงาน (กรมการฝึกหัดครู, 2534)

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ในวิทยาลัยครู และปฏิบัติงานด้านกิจการนักศึกษาด้วย เห็นว่าการบริหารงานกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยครูนั้น แม้ทางวิทยาลัยครูต่าง ๆ จะยึดถือโครงสร้างเดียวกัน แต่ข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดในการปฏิบัติก็แตกต่างกันไปบ้างตามสภาพแวดล้อมของแต่ละวิทยาลัย รวมถึงบุคลิกภาพและนโยบายของผู้บริหาร ตามความร่วมมือ การเสียสละของอาจารย์ ตลอดจนความสนใจใฝ่กิจกรรมของนักศึกษา ดังนั้น จึงต้องการที่จะศึกษาอย่างละเอียดลึกซึ้งถึงสภาพการบริหาร และปัญหาในการบริหารงานกิจการนักศึกษา ตลอดจนต้องการทราบความคิดเห็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนางานกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยครูจากผู้บริหาร อาจารย์ที่เกี่ยวข้อง และคณะกรรมการ

นักศึกษาในวิทยาลัยครู ทั้ง 4 แห่ง ในสหวิทยาลัยอีสานเหนือ อันประกอบด้วย วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูสกลนคร วิทยาลัยครูเลย และวิทยาลัยครูอุดรธานี

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานกิจการนักศึกษา ของวิทยาลัยครูทั้ง 4 แห่งในสหวิทยาลัยอีสานเหนือ ในภาพรวม ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารงานกิจการนักศึกษา
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารงานกิจการนักศึกษา
- 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานกิจการนักศึกษา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การกำหนดขอบข่ายการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาจากแผนงานกิจการนักศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ของกรมการฝึกหัดครู ซึ่งระบุว่า "ปัญหาสำคัญในการดำเนินงานกิจการนักศึกษาของกรมการฝึกหัดครู ได้แก่ ปัญหาด้านระบบการบริหาร ปัญหาด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ปัญหาด้านบุคลากร และปัญหาด้านงบประมาณ ซึ่งยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานงานกิจการนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา (กรมการฝึกหัดครู, 2534) พบนอกกับการบริหารตามภารกิจของสำนักกิจการนักศึกษาแต่ละวิทยาลัย ซึ่งมีอยู่ 3 ด้านได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและกิจกรรมนักศึกษา ด้านการแนะแนว สนเทศและบริการอาชีพ ด้านการจัดสวัสดิการและบริการต่าง ๆ ดังนั้น จึงได้อาศัยปัจจัยการบริหารที่เป็นปัญหา และภารกิจการบริหารกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยดังกล่าว กำหนดเป็นขอบข่ายการวิจัย 7 ด้าน ดังต่อไปนี้

- 1) ด้านการบริหารทั่วไป
- 2) ด้านการพัฒนาบุคลากรและกิจกรรมนักศึกษา
- 3) ด้านการแนะแนวสนเทศและบริการอาชีพ
- 4) ด้านการจัดสวัสดิการและบริการต่าง ๆ
- 5) ด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์
- 6) ด้านบุคลากร
- 7) ด้านงบประมาณ

ทั้งนี้โดยศึกษาจากประชากร 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการนักศึกษาและกลุ่มคณะกรรมการนักศึกษา ในปีการศึกษา 2537 เท่านั้น

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

1) การบริหารงานกิจการนักศึกษา หมายถึงการบริหารงานของวิทยาลัยครูที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาที่ไม่ใช่การเรียนการสอนตามปกติในห้องเรียน แต่เป็นงานให้บริการและสวัสดิการแก่นักศึกษา เพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุน และช่วยเหลือนักศึกษาทุก ๆ ด้าน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนของนักศึกษา

2) สหวิทยาลัยอีสานเหนือ หมายถึงกลุ่มวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย วิทยาลัยครู 4 แห่ง คือ วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูเลย วิทยาลัยครูสกลนคร และวิทยาลัยครูอุดรธานี

3) ผู้บริหาร หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่ง อธิการ รองอธิการ หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าศูนย์และหัวหน้าสำนักในวิทยาลัยครู

4) อาจารย์ที่เกี่ยวข้อง หมายถึงอาจารย์ในวิทยาลัยครูซึ่งปฏิบัติงานพิเศษด้านกิจการนักศึกษา ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายและประจำฝ่ายในสำนักกิจการนักศึกษา รองหัวหน้าคณะวิชาฝ่ายกิจการนักศึกษา ฝ่ายกิจการนักศึกษาคณะวิชา อาจารย์

ที่ปรึกษากิจกรรมองค์การนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาชมรม/ชุมนุม และอาจารย์ผู้ดูแลหอพักนักศึกษา

5) คณะกรรมการนักศึกษา หมายถึงนักศึกษาภาคปกติที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครูในปีการศึกษา 2537 โดยจะได้รับเลือกจากบรรดานักศึกษาภาคปกติด้วยกันให้ทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้คือ คณะกรรมการองค์การบริหารนักศึกษา คณะกรรมการสภานักศึกษา คณะกรรมการนักศึกษาคณะวิชา คณะกรรมการชมรม/ชุมนุม และคณะกรรมการนักศึกษาหอพัก

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบเกี่ยวกับ

- 1) สภาพการปฏิบัติงานกิจการนักศึกษา ของวิทยาลัยครูในสหวิทยาลัยอีสานเหนือ เพื่อจะได้นำไปใช้พิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องของการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 2) ปัญหาของการบริหารงานกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยครูในสหวิทยาลัยอีสานเหนือ เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการศึกษาปัญหาและแก้ไขต่อไป
- 3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยครูในสหวิทยาลัยอีสานเหนือ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนางานบริหารกิจการนักศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป